

F O A I E

pentru

minte, inimă si literatură.

No. 5.

Luni, 3. Februarie

1847.

А п т и - с к и а з л.

(Ърмаре.)

Дѣпъче ромѣнїи пѣпъ дѣ сѣта а ба дѣпъ Хс. п'аѣ авѣт а фаче кѣ скїаїї, есте де прїсос а не маї оккѣпа кѣ де атѣте опї скѣртѣпната дѣтревѣчїзне де стрѣмѣтѣчїзнеа колонїлор романе песте Дѣпъре; кѣчї шї зп копїл ар требѣї сѣ пѣїѣ акѣм дѣтребарѣа: Да кѣ чїнеа кѣ о спрѣдѣеа пѣ пѣпѣсѣторе трѣче песте скрїпторїї, карїї сїзпѣ лѣмїнат кѣ Да чїа с'а дешѣртат кѣ тогѣл де да чї, — кѣ че лоцїкѣ ар пѣтѣ зїче, кѣ то дї романиї аѣ тре кѣт дѣпапї песте Дѣпъре, маї вѣртос кѣ ачестѣ кѣ вѣкѣт то дї пѣ вїне ла пїчї зп скрїпторѣ? Іар дѣкѣ че е маї пѣлт, отѣл пострѣ а-давгѣ, кѣ аѣ тре кѣт шї о сѣтѣ де да чї кѣ романиї песте Дѣпъре! Дѣ Да чїа лѣ Траїанѣ, дела Тїсѣ пѣпъ дѣ Нїстрѣ сѣпїт а-сѣзїї песте шасѣ мїліоане де ромѣнї; прїп ѣрмаре треї пѣтрїмї дїн то дї локѣ-торїї! Де внде а венїт пѣмаї не жѣмѣтате ачѣастѣ мѣлгїме де оаменї? — Дар ачѣст пѣпѣтѣ се ва лѣмїна маї ла валле, внде вом ворѣї де лїмба ромѣнѣ дїн Да чїа шї де ачѣеа дїн Ма чедонїа шї Тѣссалїа. Іар а-кѣм, сѣ vedem кѣм провеазѣ отѣл пострѣ кѣ сѣпїт дѣмѣратѣл Констатїа чѣмлѣ марѣ

п'аѣ фост романиї аїчї дѣ Да чїа. Дѣпъче ворѣеште де пестаторнїчїа тронѣлѣї Ромѣї дѣпъ Аврѣліанѣ, вїне ла Констатїн шї зїче:

„— С'аѣ шї дѣпѣрдїт дѣпѣрѣдїа романилор дѣ 2 рѣмѣнд ла апѣс Дїоклетїан! кѣ Максїмїан, шї ла ресерїт мареле Констатїн! карѣ дѣскѣвожндѣсе дѣ анѣл 310! дѣ Царїград шї ла 331 фѣ-кѣнд подѣ песте Дѣпъре, — не кѣм пѣ аѣ сѣпѣрат не да кї, карїї дѣ анїї а-чѣїа аѣ прїїмїт православноїка крѣдїндѣ, дѣ-пѣ мѣмоарѣл лѣї Тѣртѣліанѣ асѣпра жїдо-вїлор! — Че (чї?) помѣнеште, кѣ ла сї-подѣл Нїкеїї дѣ анѣл 325 аѣ фост фадѣ шї дої епїскопї крѣштїнїї, зпѣл дїн Скїтїа. шї алѣл дїн партеа готїлор, пѣмїт Тео-фїл.“ —

— Кѣте фрасѣ атѣте пѣадевѣрѣрї! Нїчї одатѣ імперїїл роман п'а фост дѣ-пѣрдїт дѣтре Дїоклетїан шї Массїмїан де о парте шї мареле Констатїнѣ де алта. Нїчї одатѣ Дїоклетїанѣ пѣ шїа статорнїчїт скаѣпѣл сѣѣ ла апѣс, чї дѣ Нїкомедїа. Іака адевѣратѣл кѣрѣ ал domnieї дела Дїоклетїанѣ пѣпъ ла Констатїнѣ: Дїоклетїанѣ дѣ анѣл 284 їа фрѣпеле імперїїлѣї; дѣ а. 286 їа соѣѣ не Массїмїанѣ Ерѣвѣлѣ шї ла 292 маї пѣмеште 2 чѣсарї: не Галерїѣ шї не Констатїѣ Клорѣ, татѣл ма-

релѣи Константинѣ. Акѣм сѣот 2 Августѣи шѣи 2 Чесарѣ; дар имперѣла нѣ ера дѣмперѣ дѣт: пѣтереа ера дѣм пѣна лѣи Диоклетѣанѣ, фѣрѣ каре нѣменѣ нѣ пѣтеа дѣнтрепрѣнде нѣмѣк. — Ла 1. Маѣ аннѣла 305 Диоклетѣанѣ дѣн Нѣкомедѣа, Массѣмѣанѣ дѣн Медиоланѣ, дѣпѣнѣ амѣндоѣ диадѣмеле. Атѣнѣчѣ Галѣрѣи шѣи Константѣиѣ татѣла лѣи Константин се фак Августѣи, — дѣнкѣ одатѣ: татѣла лѣи Константин се фаче Август дѣпѣ че Диоклетѣанѣ се ланѣдѣ де диадѣмѣ. Ынде дар а дѣмперѣдѣт Диоклетѣанѣ имперѣл кѣ мареле Константинѣ? Константинѣ нѣа дѣмнѣт нѣчѣи кѣар кѣ татѣла сѣѣ; пѣнтрѣкѣ Константинѣ дѣн тѣмпѣла ачѣста — а. 305—306 — се дѣдѣне опрѣт дѣн Рома ла кѣртеа лѣи Галѣрѣи; ѣар татѣла сѣѣ заче ла Евораѣ = Йорѣк дѣн Брѣтанѣа. Дар скапѣ Константин дѣн Рома шѣи фѣце ла татѣла сѣѣ, каре дѣндатѣ дѣпѣ ачѣста шѣи моаре — 25. Іѣлѣе ан. 306. — Атѣнѣчѣ солдаѣдѣи дѣн Брѣтанѣа проѣкѣамѣ пе Константинѣ де Август, кѣнд ел ѣа нѣмаѣ тѣтѣла де Чесар; дар пѣнѣ ла а. 311 елѣ нѣ се тѣшѣкѣ дѣн Брѣтанѣа шѣи Галѣа. Акѣм дѣнсѣ дѣн ведѣм пе елѣ дѣн Італѣа дѣн контра лѣи Массѣнтѣе, шѣи апоѣ дѣн Рома, дѣпѣ вѣтѣлѣа дѣла пѣнтеа Мѣлѣвѣе, аннѣла 312; ѣар император сѣнгѣр се фаче нѣмаѣ, дѣпѣче дѣн аннѣла 324 а дѣнѣвѣнс де тот пе Мѣчѣнѣи шѣи лѣа зѣчѣс дѣн контра жѣрѣмѣжѣнтѣлѣи че ѣа фѣкѣт. Кѣм дар елѣ, сѣа пѣтѣт дѣнскѣзна ла аннѣла 310 дѣн Бѣзанѣдѣ, кѣнд атѣнѣчѣ ера дѣн Брѣтанѣа шѣи Галѣа? — Дакѣ ачѣастѣ пѣштѣинѣдѣ де вѣиѣада ачѣелѣвѣа че а свѣт крѣштѣнѣистѣм пе трѣпѣл имперѣлѣи романѣ есте гроасѣ, — апоѣ че вѣм зѣче де ачѣеа че зрѣмеазѣ? Адѣ четѣт дѣн чѣтателе лѣи кѣвѣнте маѣ сѣс, кѣ Константинѣ нѣа сѣпѣрат пе дачѣ, пѣн-

трѣ-кѣ дѣпѣ мемоарѣла лѣи Тѣртѣлианѣ сѣ дѣн анѣи ачѣеѣа аѣ прѣимѣт крѣштѣнѣистѣм. Чѣ фѣлѣ? А пѣтѣт шѣтѣ Тѣртѣлианѣ, кѣ дачѣ сѣаѣ дѣнкрѣштѣнат сѣнт Константин, дѣн анѣи чѣѣи пѣмешѣте ел 310, 325, 331? Дар пѣ шѣтѣ ел, кѣ Тѣртѣлианѣ нѣ маѣ ера дѣн вѣиѣа дѣ пе тѣмпѣрѣле ачѣсте? Нѣ шѣтѣ, кѣ Тѣртѣлианѣ а трѣит дѣн свѣта а 2а дѣпѣ Хс. шѣ ла дѣнчѣпѣтѣла свѣтѣи а 3а? Нѣ шѣтѣ, вѣ елѣлѣ вѣнѣшѣор ера трѣкѣт кѣнд а скрѣс ре пѣмѣтѣа са. оперѣ „Аполоѣетѣкѣла“ сѣнт дѣм пѣратѣла Сѣптѣмѣе Сѣверѣ, каре а дѣмперѣ рѣдѣт дѣла 193—211? Шѣи кѣ Аполоѣетѣкѣла а ешѣт ла лѣтѣнѣ орѣ дѣн аннѣла 193 орѣ 203? *) Кѣм поѣдѣ лѣи Тѣртѣлианѣ, кар дѣн аннѣла 203 ера вѣтрѣжѣнѣ, сѣѣи маѣ адаѣоѣ 120 аннѣ пѣнѣ ла имперѣл лѣи Константинѣ

Маѣ дѣнколо зѣче, кѣ С. Нѣчѣта, орѣ Нѣкѣта, зрѣмѣторѣл лѣи Теофѣл епѣскопѣла гѣотѣлор, а фѣкѣт дѣн монастѣреа са патрѣ вѣсѣрѣчѣи: дѣнтрѣзна ера лѣтѣрѣѣа дѣн лѣмѣвѣ дачѣлор вѣссѣи, дѣн алѣа дѣн лѣмѣва еленѣкѣтѣ дѣн а 3а дѣн лѣмѣва арѣменеасѣкѣ, дѣн а 4а се влѣстѣмаѣ дрѣачѣи. Бѣне кѣ нѣаѣ зѣта пе а 4а; дѣнсѣмѣнеазѣ-дѣи-ѣ вѣне. . — Дар пе дѣнтреѣи: де че нѣчѣи дѣнтрѣзна лѣмѣва лѣтѣнѣ? Фѣрѣ а маѣ кѣзѣта чѣе сѣнт ачѣе Бѣссѣи, рѣспѣнсѣла е скѣрт ачѣста: кѣ епѣскопѣтѣла гѣотѣлор лѣи Теофѣл, прѣн зрѣмарѣ шѣи ал гѣотѣлор лѣи Нѣчѣта — даѣтѣ зѣчѣи кѣ есте зрѣмѣторѣл лѣи Теофѣл — нѣаѣеа дѣн кѣпрѣнсѣла сѣѣ латѣнѣи орѣ романѣ. Де че Де ачѣеа, кѣ епѣскопѣтѣла гѣотѣлор лѣи Теофѣл нѣ каде нѣчѣи дѣн Дачѣа лѣи Траѣанѣ адеѣкѣ дѣн стѣжѣога Дѣнѣрѣеѣ; нѣчѣи дѣн Дачѣи лѣи Аврѣлиан: Пѣнтрѣкѣ Дачѣа лѣи Аврѣлианѣ

*) Bezǎi Istoria vicesevicǎescǎ de pașapǎr. Lecsió dacǎ фаѣа 48.

ера дитре челле доаѣ Mezii — адекъ се форма дитр'о парте дин Serbia ши дитр'о парте де България; *) iar епископатъа готлор есте дн Mezia de жос, — саѣ дн партеа де жос а Българіеі, дитре Двпъре ши мвотеле Етѣ. **) Аколо ераѣ негре- шит ши ачеі вессі, ши ретъшиде де геді, ши колоніи грече шчл.; iar готі ераѣ ши дн Dacia, — пѣмаі скаѣнъа епископат ера песте Двпъре дн партеа арѣтатъ.

Челле че не маі ворвеште вѣтѣа от дн манѣскрісѣа съѣ, сѣнт тоате де пріос ши нічі къ маі аѣ а фаче къ ориці- неа лімбаі ротѣне. Пентрѣ че? Пентрѣ къ дн свта а ба d. Xc., атѣт дѣпъ тѣртѣрісїреа історїчлор — дитре карїи ши скїавл Шафарїк — кѣт ши маі вѣртос дѣпъ патѣра лѣкрѣлѣ, лімба ротѣнъ а а вѣт форма са чеа де астѣзі; вїне съ те адедлемецї — форма са, пѣ матерїа, пѣ тѣлдімеа ворвелор. Де знде штїм пої ачеаста? Дн лімба ротѣнлор де днкоаче де Двпъре, алѣтѣратъ не лѣнгъ лімба ротѣнлор macedonenї. Кѣчі дн свта а ба дѣпъ Xc. се статорнїческѣ маі вїне ротѣнї де днколо дн мвдїї Macedoniaї ши аї Тессалїеі, iar чеї де аїчі дн корѣна форматъ де алпїи Dacieї, — де Карпатї, ши де атѣчї п'а маі пѣтѣт фї днпѣртѣ- шїре дитре ротѣнїи чеї де днколо ши чеї де днкоаче атѣт де таре, ка съ прїїмеа- скъ елле тот ачеллашї тїпѣ. Ачест інте- ресант пѣтѣ се ва маі лѣміна прїн челле вртѣтоаре.

Дн свта а шеаса днчепѣ днкрѣтѣ-

реле челле тарї алле словенлор песте Двпъре дн імперїл византїнѣ. Днкрѣ бъл- гарїи ашезѣндѣсе чева маі пайнте не цер- тїї Двпъреї, аѣ фост рїдїкат зп пѣрете дитре локѣрїле дн стїнга ши дитре челле дн дреапта Двпъреї. Двпъче вїнѣ словен- нїї, маі ѣтѣїѣ despationalizeавъ не бъл- гарї, апої се реварсѣ ка локѣстеле песте Macedonia, Tessalia ши Гречїа. Аллѣнгадї кѣте одатъ де vizantinї, се днторчеаѣ дн- коаче де Двпъре ши депѣнеаѣ прѣзіле лор, ши апої iar пѣвѣліеаѣ днколо. Атѣчї дн- чепѣ а се стрекѣра ши прїн оарекаре пѣрцї алле Dacieї словенїї. Прїн мїжлокѣа Da- cieї, прїн Ардеалѣ, пѣ се гѣсеште не а- тѣчї днкрѣ нічі о вртѣ де еї; dar ши прїн челлелалте пѣрцї пѣмаї трекѣ, — пѣмаї се стрекоарѣ: пентрѣкъ нічі о історїе пѣ нїї поате арѣта аїчі. Дитре чеї маі пої а дескрїс днкрѣсѣрїле ачесте кѣпоскѣтѣа професор дела München, Fallmeyer *) ши Шафарїк. Ачеста дн вртѣ, каре а ассѣ- дат тѣлт, ка съ гѣсеаскѣ словенї дн Da- cia, тѣртѣрісеште, къ пѣ дѣ де вртеле лор історїче. Квїнтеле лѣї **) сѣнт а- честе: „Дн ісвоаре пѣ се гѣсеште нічі о штїре деспре ачеста; нічі тѣкар пѣтеле лор (словенлор дн Dacia) пѣ се кѣпоскѣ, ши пѣмаї дѣпъ пѣрере пѣнет пої аколо, не Мілошї“ шчл. Съ лѣсѣт къ іdentї- татеа пѣтелѣ Мілош къ Мілковѣ есте де- шартѣ, ши съ лѣсѣт къ пѣтеле Мілковѣ шчл. се есплїкъ де маї тѣрзіѣ; dar вор- веле зпїї словенѣ ка Шафарїк кѣтпѣлеск фоарте тѣлт. Iar днколо де Двпъре, дн

*) Eutrop. L. IX. C. 15.

**) Ulfilas a Gabelenz et Dr. Loebe. — Volum I. pag. IX. in Prolegomenis.

*) Geschichte der Halbinsel Morea. I. Bnd. 1830. II. Bnd. 1836.

**) Slavische Alterthümer. II. 202

кѣрс де 200 annī, префакъ ші словенскѣ тоате, дѣкѣт пѣмаі локвиторіі де не кѣлтіме тѣндімор аѣ ретас феріді, дѣтре каріі ші ромѣніі. Дар дѣ свѣта а 8а дѣчепѣ византініі а ресѣфла ші пѣ дѣпѣ тѣлт сѣптѣжѣгъ пе словеніі дін Гречіа ші Тессалиа, кѣ вѣ жѣгѣ дѣдоіт: ал пѣтереі ші ал крештіністѣлѣі. Атѣпчї елемѣнтѣл грек апѣкѣ деассѣпра ші ажѣтат де ачест дѣдоіт жѣгѣ містѣеште елемѣнтѣл словенѣл. Ачестіі сѣлѣт гречіі де астѣзі. *) Іар словеніі каріі скапѣ де сабіа византінімор, словеніі де лѣпѣгъ Дѣпѣре, сѣпт пѣме де вѣлгаріі треѣ Дѣпѣреа ші дѣтемеіазѣ Domnialor дѣ свѣта а IXа аічі дѣтр'о парте фѣрте маре а Дачіеі, пе кареа прїіміндѣ ші еі леѣеа крештінеаскѣ, кѣ ажѣторїѣл ачестеіа о дѣтінд ші маі тѣлт ші о дѣтѣресѣл. Атѣпчї, дѣ свѣта а IXа лімба ромѣнімор де песте Дѣпѣре, прїі дѣдоітѣл жѣгѣ ал пѣтереі ші ал літѣрѣіеі прїіемеште дѣфлѣінда лімѣеі византіне; тот атѣпчї ші лімба ромѣнімор дін Дачіа лѣі Траіанѣ, прїі ачеллаш дѣдоіт жѣгѣ ал пѣтереі ші ал літѣрѣіеі вѣлгаре, орї вѣлгаро-словене прїіемеште інфлѣінда лімѣеі словене. Маі дѣпайнте пѣ с'а пѣтѣт ачестеа нічі ла ромѣніі де дінколо дін партеа гречімор, нічі ла чеі де аічі дін партеа вѣлгарімор. Нѣ с'а пѣтѣт дінколо де Дѣпѣре; пѣптрѣкѣ гречістѣл дѣпайнте де ачестеа атѣт ера де кѣзѣт, дѣкѣт Константінѣ Порѣроценітѣл зіче кѣ тоатѣ Гречіа ера словенітѣ ші варварѣ. **) Дар пѣ с'а пѣтѣт нічі дінкоаче

де Дѣпѣре; пѣптрѣкѣ ам арѣтат, кѣ аічі пѣ с'аѣ статорнічіт маі пайнте словені. Дар чеа маі віе ші маі фѣрѣмоасѣ довадѣ ма о дѣ лімба поастрѣ дѣсаш аллѣтѣратѣ пе лѣпѣгъ лімба маchedono-ромѣнімор. Авѣл дѣ амѣндоаѣ ачесте лімѣі тот о фѣртѣ, тот о граматікѣ пѣпѣ ла челле маі амѣтѣрѣнѣ скімѣжѣчїшні, се деосебескѣ маі пѣмаі прїі ачестеа, кѣ ачестеа де аічі а прїіміт дін літѣрѣіа вѣлгарѣ орї словенѣл о тѣлдіме де кѣвінте словене, іар ачестеа о тѣлдіме де кѣвінте грече: кѣчї, дѣпѣреітѣрѣеа, кѣ пе л ші пе п латінѣ, дѣтре доаѣ вокале, поі ле-ам тѣзіат маі тѣре дѣкѣт еі — орї ачестеа, кѣ дѣпѣ че дѣ сінгѣрїт ші поі ші еі зічеш ам — аі — а — орї аѣ — фѣкѣт, дѣ тѣлдіт еі зікѣ: авеш фѣкѣт — аведї фѣкѣт — іар поі ам — адї — фѣкѣт: ачесте пѣ дѣсемнеазѣ німік; прѣкѣт нічі ачестеа, кѣ еі скімѣл сѣпетѣл ші пѣтереа літерелор в ші т ші п дѣпайнте де іт кѣчї ачесте се афлѣ ші ла поі дѣ тоатѣ Moldavia, ші дѣтр'о парте а Ардеалѣлї. Дар лѣкрѣл челл маі де тірѣре ші тот оdatѣ де чеа маі маре дѣпортанѣдѣ пѣптрѣ поі есте, кѣ маі тот ачелле кѣвінте пе каре поі ле-ам прїіміт дѣла словені, еі ле-аѣ прїіміт дѣла гречї! Дѣкѣ оdatѣ маі тот ачелле кѣвінте. Спѣре а се дѣкредїтѣ да чїнеа дѣспѣре ачестеа, ажѣпѣе сѣ вазѣ ші пѣмаі вокавѣларїѣл дѣла Thunmann. *) Ачестеа пе дѣ чеа маі маре лѣміпѣ ассѣпра челлор че ам зіс дѣспѣре форма лімѣеі ромѣне, ші дѣспѣре тімпѣл дѣ кареа а дѣчепѣт а прїімі інфлѣінде стрейне

*) Пе ларѣ се потѣ vedé ачесте дін історїчіі византініі ла Фалѣмеріер Tom. I. ші префаѣа ла Tom. II.

**) Ἐσλαβώθη δὲ πᾶσα ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος. Const. Porphyrog. de Them. L. II., Them. 6.

*) Thunmann's Geschichte der Ost-Europäischen Völker. Seite 181—238. Conf. Wiener Jahrbücher der Literatur. 46ter Bnd. S. 97—103.

маї днсетпате. О ферічігате а фост пентр ротѡні, къ domnia вьларімор п'а дїпѡт тѡлт, рестѡрпаты фїнд де кѡманї; а жьпце днсь жьгѡл лїмвей словене, кареа а ретас шї дѡпъ ачееа ла пої, — ка лїмвѡ лїтѡрїкѡ, шї ка лїмвѡ оффїціалѡ. Дїпъ свѡ ачестеї дїпъ вртѡ дн лѡкрѡрїле адмїнїстратїве але гѡверпелор че аѡ вртат дѡпъ ачееа, вїнѡ ачелле тѡлте пѡмїрї словене date дїпѡтѡрїмор, сателор, дрегѡторїїмор шчл.

Атѡт дн лїмва macho-ромѡнѡ, кѡт шї дн чеа дако-ромѡнѡ, кѡвїтеле стрейне, — днтр'ачеаста словене, — сѡт ромѡнїте, адекъ пѡтеле деклїнате шї вервїї кѡжѡгадї дѡпъ формеле ромѡне. Ачееа стѡ формѡ есте днтреагѡ романѡ. Ба днкъ чееа че есте маї де мїраре, пѡмаї лїмва ромѡнѡ а маї рецїнѡт артїкѡлѡ челлѡ векиѡ ал лїмбелор італїче ла вртѡ, дѡпъче сорорїле еї тоате днрїзрїте преа тѡлт де лїмва цертанѡ л-аѡ пердѡт дела вртѡ шї'л аѡ астѡзї днпїнте. Кѡтѡкъ артїкѡлѡ дн лїмбеле челле веки алле Італїеї де мїжлок а фост ла врта пѡтелор, се кѡпоаште лѡмїнат аналїзанд артїкѡлѡ латїнѡ, — орї маї вїне скїмѡвчївнїле пѡтелор дн казрї дѡпъ артїкѡлѡ ромѡнѡ шї дѡпъ челлѡ вѡврїк, дїп ретѡшїца ачестеї лїмве дн тавелеле еѡгѡвїнїче.*) —

(Ва врта.)

Трѡсѡрї вшорѡ дїп історїа Полонїеї.

Дн зїлеле пѡстре чїтїм дестѡле лѡкрѡрї шї скїмѡврї деспре Полонїа, не каре

кѡпоскѡторїмор де лїмвї стрѡїне ле есте вшор але днделече, пентрѡкъ внї ка ачєїа пот авѡ прекѡпошїнде історїче, статїстїче шї географїче, фѡрѡ каре чїтїреа неар фолосї преа пѡдїп. Дар чеї карїї пѡ пѡтем чїтї дн лїмвї стрѡїне? — Іатѡ вн естракт дїп історїа Полонїеї.

Полонїа, о царѡ, о пацїе, вн стат, де о мїе анї ренѡмїтѡ маї тѡлт прїп непорочїрї, дн тот декѡрѡл історїеї сале дѡ вѡрѡадїмор де стат, історїїмор, domnїторїмор шї тѡтѡрор пацїїмор челе маї пѡтрѡзетѡре днвѡдѡтѡрї шї фѡтѡрї дожѡнїтѡре, іар окїлѡї неїнтересат дї днсѡлѡ маї маре інѡтерес декѡт орї каре алтѡ царѡ дїп веакѡрїле антїче, мїжлокїї шї пѡѡ. Полонїа, кареа есте чел маї маре шес ал Европїеї, днїтїмпѡл флѡреї сале днпреѡлѡ кѡ Літѡанїа се днїндеа не 13 мїї мїлѡр пѡтрате кѡ врео 15 мїліоане шї маї вїне де лѡкїторї, песте карїї domnia 100 мїї фамїлії аїстократїче астѡелїѡ, днкът лѡкїторїї пѡ се вѡкѡра пїчї де лївертатеа ренѡлїчеї лор, пїчї кїар де пѡшѡнтѡл чел родїторїѡ. Грѡѡ, секарѡ, іп, летне, мїере шї чеарѡ, каї фѡрѡшї, чѡрзї марї де вїте вѡрѡрате, неѡрїдїнїтѡ кѡтѡдїме де саре фѡчеа вѡгѡдїа фїреаскѡ шї комерчїалѡ а Полонїеї; рѡжрї пескѡсе шї марї о кѡрта спре мареа валтїкѡ шї спре чеа неагрѡ; днсь афарѡ дїп Варшавїа, Бромѡберг, Пѡсен шї днкъ кѡтеѡа четѡдї спре марцїнеа Сїлесїеї індѡстрїа шї месерїїле ера пѡрѡсїте; вїчѡл (кѡрѡачѡл) воїерїмор ера свѡлетѡл екопѡмїеї нацїонале, іар вєдїа свѡ грѡта орї че лѡкѡре а спїрїтѡлѡї нацїонал. Полонїа ера дара челор маї кѡшпїлїте копѡрїзїчерї; чел маї мїк дїп тѡте релеле сале ера тѡрѡтеле де лѡпї шї де алте фєре

*) Rudimenta linguae Umbricae, a Grotfend. Hannoverae 1835—1839. VIII. particulae.

рѣпиторе. Попорѣя Полоніеі, зп рат де сармаді кѣм кред зоиі, славі кѣраді кѣм кред алдіі, аместек де сармаді префѣкці кѣ славі, възъ оарѣ ка лонговарзіі неам цертан кѣ італіені дп Італія сѣперіоре, кѣм ар фі дндемѣъ кѣторва а креде, дп тімпѣл фіороселор дѣвълізіі де варварі, годі ші хвні, іар маі въртос дп лѣпта де дѣъ сѣте ані пѣртатѣ кѣ цертаніі, кѣм ші пріп чѣарта партіделор кѣдцігѣ о неспѣсъ дѣковоіечѣне еластікѣ, ел зпѣа дп характерѣл сѣъ сѣзѣпере ші червічіе (дѣржіе), сервілісм ші трѣфіе патриотікѣ.

Дпн веакѣл ал 7 леа е кѣпоскѣт зп рат де славоні сѣпт пѣме де Лехі, каріі сѣпт пріпчпеле лор Піаст пе ла а. 840 се ашесарѣ пе шесѣрі дптре різііле Віствла ші Варта. Алт пріпчпне ал лор апѣме Мічіслов дпсѣрѣндѣсе кѣ Домбровка фііа рецелѣі Боеміеі прімі вѣтезѣл пе ла а. 965 дѣпѣ Хс. ші дппрезѣъ кѣ ел дпсѣш попорѣл, каре апоі кѣтрѣ апѣл 1000 се пѣмі Полон, адікѣ слав кѣтпнеан, пѣптрѣкъ лѣкъвіа пе шесѣрі. Полоніі пе ла а. 1139 сѣпт зртамші де секѣл вѣрѣтеск аі лѣі Піаст се тѣіарѣ дп маі тѣлте пріпчпнате. Попорѣл ачеста лѣптѣндѣсе пѣкѣр. мат спре а кѣпрінде цпнѣтѣрі пріп прецізѣр, авеа тарціпеле статѣлѣі сѣъ пѣрѣреа несігѣр, іар дп лѣзптрѣл сѣъ пѣ авеа алтѣ легѣмпіте, дѣкѣт кѣцетѣл кѣ тоці сѣпт де о відѣ, кѣ аѣ домпіторі тот дпн о фаміліе, адікѣ тот дпн Піаціі дела 840 пѣлѣ ла 1370 ші пѣмеле комѣн де лехі саѣ полоні. Дар ачѣастѣ зпне, карѣа ста маі тѣлт дп о пѣрере ші дп сіпѣдѣ дѣкѣт дп о фортѣ легалѣ, дпкордѣ кѣ тѣлтѣ пѣтере фантасіа лор ші дп дпсѣфледі пѣптрѣ чѣа маі дпфѣкъратѣ апѣраре де патріе. Кѣ тѣте

ачестеа полонілор лі се дптѣмплѣ ка ші алтор ѳмені ліпсіді де леці кѣзѣшѣіторѣ пѣптрѣ лібертате ші предомніді пѣмаі де сіпѣдѣ іпіміі; еі се рѣпірѣ де тѣте пѣтѣтеле політїче, дпкѣт ла партеа чѣа маі тѣре а патриотілор полоні, адікѣ а воіерілор, кѣчі пѣмаі еі ера патриоті, карактерѣл репѣблікан пічі одатѣ пѣ с'аѣ пѣтѣт форма депліо. Чѣ е дрепт, еі авѣрѣ вѣрѣваді дп адеѣѣр тѣрі, кѣ каріі с'ар пѣтеа трѣіорі чѣ репѣблікѣ ліберѣ, каріі кѣ зп фѣжѣпеск зпѣа тѣріе де вѣрѣваді ші цѣперосітате де репѣблікані. Аша дп історіа Полоніеі се фѣкѣрѣ неѣзрїторі зпїі ка Тарновскі, Замоіскі, Золкіѣфскі ш. а., фѣрѣ а епѣтѣра пе ероїі зіелелор поастре. Дпн контрѣ алдіі дппінші де тѣрѣвѣчѣнеа партизанілор се арѣкарѣ дп врацелѣ стрѣпнілор ші дпші вѣндѣрѣ патріа ла дѣшмані. Аша Полоніа ка стат се лѣптѣ кѣ рѣза фѣндѣментал дпн констітѣціа са, пѣлѣ кѣдѣ апѣсе кѣ ачелаш. Се шіе, кѣ дп репѣблікѣ Полоніеі домпіа пріпчпнѣл соціалітѣціі іар пѣ ал зпїтѣціі. Арѣореле лібертѣціі каре дп Полоніа домпісе 400 ані маі пѣпте дѣкѣт дп алте статѣрі европене, пѣ авеа рѣдѣчпні, дпкѣт чѣа діптые фортѣъ дп смѣлсе ші дп рѣстѣрпѣ. Дрептѣл де а лецѣреа домпіторіѣлѣі цїнеа пе партиделѣ політїче пѣрѣреа десѣпте, пѣрѣреа дѣшманѣ ші дпвершѣпнате; де кѣте орі аленѣа, де атѣтеа орі се тѣрѣѣра ші маі тѣлт. Лібертате ші леце чівіль пѣптрѣ глѣте пѣ пѣтеа прінде лок, пѣптрѣкъ дп Полоніа ера дп кеіетѣрѣ де кредпнѣъ політїкѣ: „Спгѣѣр воіеріѣл есте четѣѣдеан де стат.“ Кѣдї воіері, атѣдї сѣѣерані. Дар еі пічі одатѣ п'аѣ прічѣпѣт перікѣлосітатеа ачестеі сѣѣеранітѣдї невоіаше, кѣчі пѣ прічѣнеа каре е скопѣл

статълѣ. Де ачѣ вртѣ, къ воіеріи пѣ дїнеа къ domitorїѣ, къ атѣт маї пѣдїи цѣранїи къ воіерїи. Аша пація дшї пердѣ kondїїле пеатѣрвѣрїи сале зна дѣпѣ алта; маї ѣптеї Сїлесїа шї Odera, апої тѣреа валтїкъ, дѣпѣ ачееа Нїпрѣл, дп вртѣ Карпадії. Іар зн стат каре е лїпсїт де марцінї фїреці тарї, каре есте тѣїат дела таре шї каре пѣ пѣте ажвїце дп сїнѣл сѣѣ ла о знїтате таре, ва сєрвї totdeavna ка пред де лѣптѣ а політїчеї вєчїнїлор.

Історїа Полонїеї пѣлѣ ла а. 1000 п'аре врепн їнтерес. Пе ла 1025 сѣпт Болеслав I. хотарѣле ачествї стат се дпгїндеа дела тареа валтїкъ (пе знде есте астѣзї Првсїа) пѣлѣ ла Кїев (дп Рвсїа де астѣзї); ачелаш Болеслав вѣпрїнсе къ арте Боємїа, Моравїа, Лавзїд шї Маїсен, стрѣвѣтїнд пѣлѣ ла Магдебург. Непорочїреа се дпчепѣ атѣпчї, кїнд Болеслав III. дппѣрцї статѣл дптре чеї патрѣ фїї аї сѣї; нептрѣ къ де шї ел фїїлѣї сѣѣ маї таре ка domitorїѣлѣ дп Кракавїа пе агвнчї кѣпїталѣ дї dede зн фелїѣ де сѣпремїтате песте чеїлалдї, дар къ ачєаста тѣлцї пѣтаї дппѣрекєрїле, ка дп Рома сѣпт фїїї лѣї Константїн, аї лѣї Теодосїе шї ка орї знде дп алте статѣрї дппѣрцїте дптре фрадї. Акѣм дпчепѣ а се форма о domnie де фамїлії дп лок де domnia знєї сѣѣ алтеї персѣне. Пе ла 1230 Полонїа слѣвї, дпкѣт сѣпт Конрад domнѣл Масовїеї (знде е астѣзї Варшавїа) се черѣ ажвѣторїѣл пѣтерпїчїлор кавалєрї немдєщї дп контра Првсїєнїлор, шї пѣлѣ ла 1404 пердѣ тареа валтїкъ. Че е дрепт Владїслав I. Локїетєк ла а. 1305 се дпкоронѣ де реце ал Кракавїеї, знї пѣрцїле Полонїеї маї стрїнс; дпсѣ преа тѣрзїѣ. Немдїї аѣ шї стрѣ-

вѣтѣт а сѣѣшїа дїп статѣл полон шї а се дпкѣвїа дптре еї, дпкѣт Касїмїр пѣмїт таре ле шї прївїт ка реорганїсѣторїѣ ал статѣлѣ фѣ сїлїт а лѣса немдїлор дп пачєа дела Калїш 1343 дїнѣтѣрїле Odereї шї але Вїстѣлеї-де-жос. Дптр'ачєєа ачєл реце мїлѣтос фѣ атѣт маї порочїт къ регѣларєа вїєдєї чївїле, дрептате, полїдїє шчл. Ел дптѣрї шї скѣтї орашєле, скѣпѣндѣле де тїранїсѣмѣл воїєрїлор, патронї тѣлѣт шї пе єврєї, кѣм се сїпѣне маї тѣлѣт дїп їѣвїреа шї фаворѣл дп каре авєа пе дїїтѣреа са Естер, каре єра де пеам єврєєск; вртареа фѣ, къ єврєїї дѣпѣ тїмпѣрї трасєрѣ ла сїне месєрїїле шї комєрчїѣл ванїлор, їар фєрїчїреа надїоналѣ а полонїлор о сѣгрѣтаре къ тотѣл. Фїреце къ єврєїї ка попор стрїн, дѣштѣнїдї къ врєщїнїї атѣт де таре маї вѣртос дп ачєле вєакѣрї маї алєс дїп прїчїна рєлєдєї, орї знде пѣтєа, фѣчєа рѣѣ врєщїнїлор, карїї дпкѣ пѣї крѣда де кѣте орї ле вєнїа вїне. — Кѣ Касїмїр се стїнсе лїнїа вѣрѣвѣтєаскѣ а domitorїлор дїп фамїліа лѣї Пїаст. Акѣм воїєрїтєа, кѣрєї дпкѣ Владїслав IV. пе ла 1331 дї dede зн фелїѣ де дїєтѣ, їар Касїмїр тареле дп дїєта дела Вїслїда ла 1347 дї фѣкѣсе шї парте дїп пѣтерєа лєдїївїтїѣвѣ, дпчепѣ а'шї вїнде гласѣрїле ла клїронотїї тронѣрїлор нептрѣ прївїлєдїѣрї персѣнале че сторчєа дела еї. Аша паргїдєле воїєрїлор кѣтѣнд а се фолосї де стрѣмтєорєа клїронотїлор короанєї се пѣлѣда зна песте алта шї тѣтє песте попор. Сѣпт Лѣдовїк дела 1370 пѣлѣ ла 1382 Полонїа се знї къ Ългарїа, дпсѣ фѣрѣ нїчї зн фолос. (Ђрѣмазѣ.)

ЛЪПЪЛ ШИ ОАЕА.

Лъпъл adesea се дъчеркасе
Съ дъфле оаеа дин ал ей парк,
Дар къпий апері пз'цї'а лъсасе
Ничї съ ажъпгъ пльъ ла дарк.

Къ дарърї тълге амъте къпий,
Пъртънд о таскъ д'апърътор,
Дъчеалъ оаеа щїї ка пьгъпий,
Ш' амъндой плеакъ дъчетишор.

„Еъ сѣт къ тїне тот де о леце,
Де че, фетїцъ, тѣ ай сперїат?
Лъпъл щїї е фрате, ел те протеце,
Шї тогд'аъна тѣ а ажътат.

Аїд дъпрезпъ ла преътъларе
Съ веzi преа вїне кѣт те ївекъ;
Еъ пз сѣт варбар щїї ка кѣтаре,
Не тоатъ лътеа о тьптъвекъ.“

Ажъпг одатъ ла о гърлїцъ;
Оаеа с'о треакъ се дъчерка;
Лъпъл дї зїче: „Драгъ фетїцъ,
Мїе пз'тїї плаче зртареа та.

Дїн свєсл апей, ддї зїк, пз терце,
Къ'тїї фачї талазърї шї ть дъпей,
Ш' атъпчїа лъпъл о съ алерце
Съ те тьпъжиче, ка съ пз тречї.“

— Аша, стъпъжне, дїн жос е вїне
Съ трек гърлїца къ Дътнеата?
— Ба пз, фетїцъ, къ тот пе тїне
Зътонїнд ана, т' ей дънека!

Оаеа вїет веде къ е 'пчелатъ,
Шї свєар одатъ де сперїат.
Бн къне азде, алеаргъ 'ндатъ
С'о їа дїн гїара челзї тьрват.

Лъпга е таре, шї пз се щїе
Каре дїнтр'жпшїї ва фї дъвїнс,
Лъпъл о щїне свъ протеце,
Къпеле таре се веде 'тпїнс.

Д' ача е вїне ка тодї съ фзгъ
Де лъп къ таскъ кѣт вор пзтеа;
Пе песїмщїте мї дї дъжзгъ,
Шї 'ндатъ, тоартеа о вор ведеа.

К. В.

Дъщїїндърї літераре.

Лїтератъра вїсерїчеаскъ дъкъ фаче
пашї ла ромънї. Де кърънд сосїръ шї
ла Редакціе:

КЪВЪНТЪРї ВІСЕРІЧЕЩїї, деспре
челе шепте пькате де къпетенїе пе дъ-
тїнечїле пьръсемїлор, прелъкрате де Те о-
дор Аарон, саъ тїпърїт дъ тїпографїа дїа
Бзда, шї се пот кътпъра къ 16 крї арц-
вн есемпларїв.

Прїо тїжлочїреа авторълзї есемпларе
вор фї депъсе ла зршътоаре локърї чеп-
траме: Дъ Орадїа таре ла канцеларїа епї-
скопеаскъ, прекът шї дъ Блаж тот ла
канцеларїа епїскопеаскъ. Дъ Брашов ла
ч. редакціе а Газетеї. Дъ Сївїїз ла Д.
Нїколае Манїѣ. Дъ Арад ла Д. проф.
Гавра. Дъ Аїѣд ла Д. Алесандръ Моллар.
Дъ Бзда ла авторъл.

Ачї ла Брашов песте пзцїн вор лъса
тїпарївл алте шепте предїче фзътоасе
сѣт тїтъла: **ЧЕЛЕ ШЕПТЕ ВІРТЪЩїї**,
саъ фапте вьне де къпетенїе, традъсе шї
дътокмїте пентрв орї че крещїн кълтїватъ
де Нїколаѣ Велїа Тїнкъ, парох шї про-
фесор де теологїе ла Вершед. Предъл
кърцеї дъ вом аръта дъдатъ чел ва де-
фїце Д. пропрїетарїв ал кърцїї.